10.1.3 Kylien ja perinneympäristöjen lisäohjeet

Köngäs valtakunnallisesti arvokas maisema-alue nro 137, rakennettu kulttuuriympäristö Lappi kohde nro 29

Kylä on muuttunut viime vuosikymmeninä avoimesta viljelymaisemasta suljetummaksi, ennen vesistörannat ja kyläkeskusta olivat puuttomia. Ounasjoen tulee hallita maisemakuvaa, näkymät joelle tulee säilyttää ja välttää maisemanäkymiä sulkevaa tienvarteen rakentamista. Kylän taustaa hallitsevat mäntymetsät, niiden takana aukeavat paljaat suot.

Sillan ympäristöä kylän keskipisteenä tulisi vahvistaa perinteisin pihapiirein toteutetulla rakentamisella, mikäli uudisrakennukset eivät kovasti rajoita näkymää Ounasjoelle.

Könkään pääteiden varret kestävät lisää nauhamaisesti sijoittuvaa, perinteistä pihapiirirakentamista.

Tepaston- ja Inarintien varsien avoimilla osilla varsilla tulee pyrkiä vanhan rakentamisen tapaan ja välttämään tiiviiden omakotitaloasutuskortteleiden muodostamista.

Ounasjoen ja Munajärven rantoihin ei tule rakentaa.

Kyläkuvallisesti arvokas alue on Könkään ja Rautuskylien välissä.

Könkään ja Rautuskylän kylien valtakunnallisesti arvokkaiden alueiden väli merkittiin kyläkuvallisesti arvokkaaksi alueeksi koska kylät tosiasiassa muodostavat yhtenäisen kylien vyöhykkeen. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden välisen alueen rakentaminen tulee tehdä niin että kylien väliin jää metsä, jonka jälkeen kylämaisemat avautuvat.

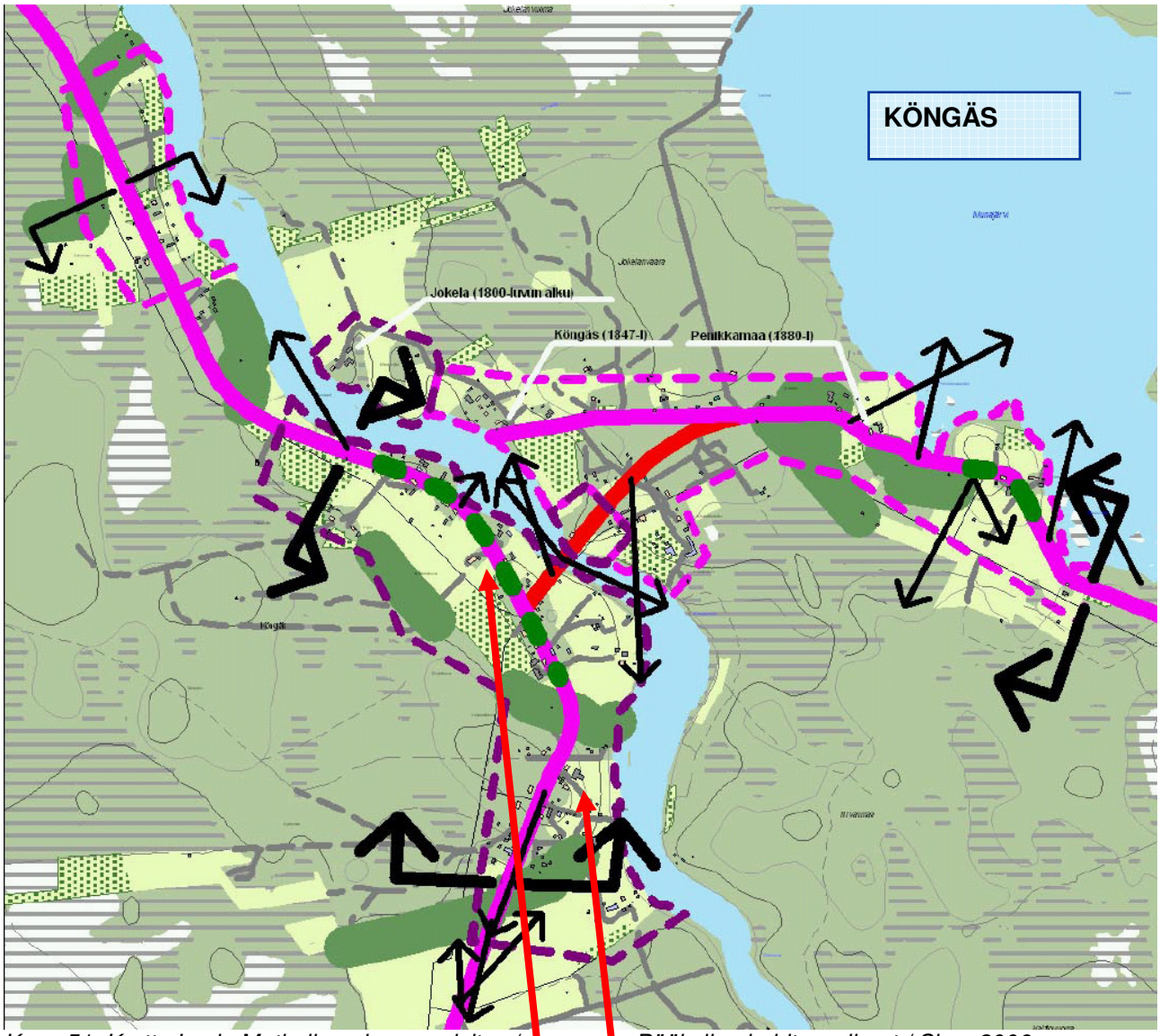

Kuva 51. Kartta Levin Matkailumaisemaselvitys / Pääkylien kehitysvaiheet / Skoy 2006

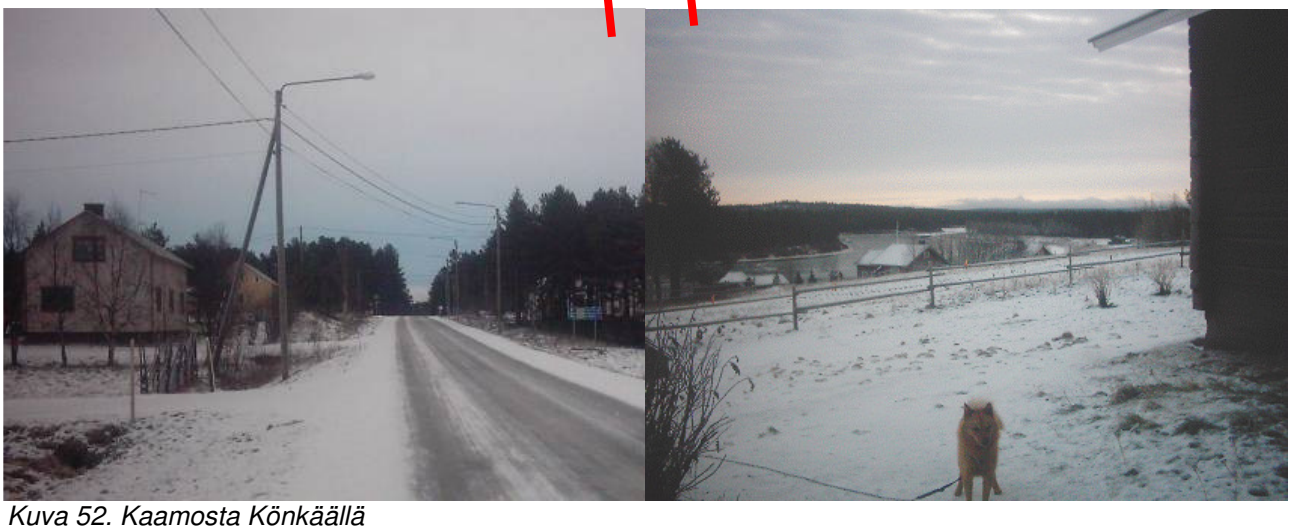

Kuva 52. Kaamosta Könkäällä

Köngäs osayleiskaava ja maisema

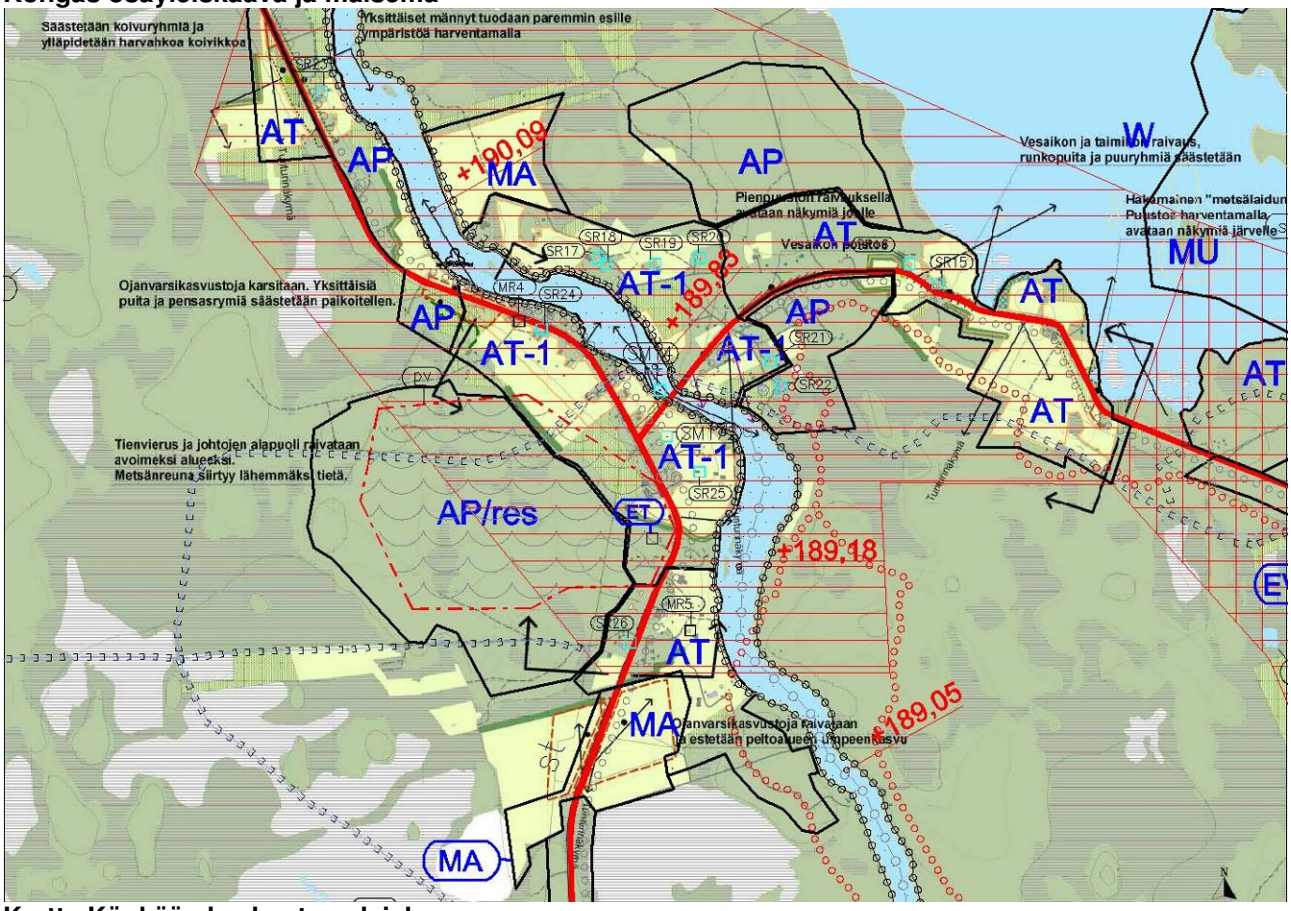

Kartta Könkään keskustan yleiskaava

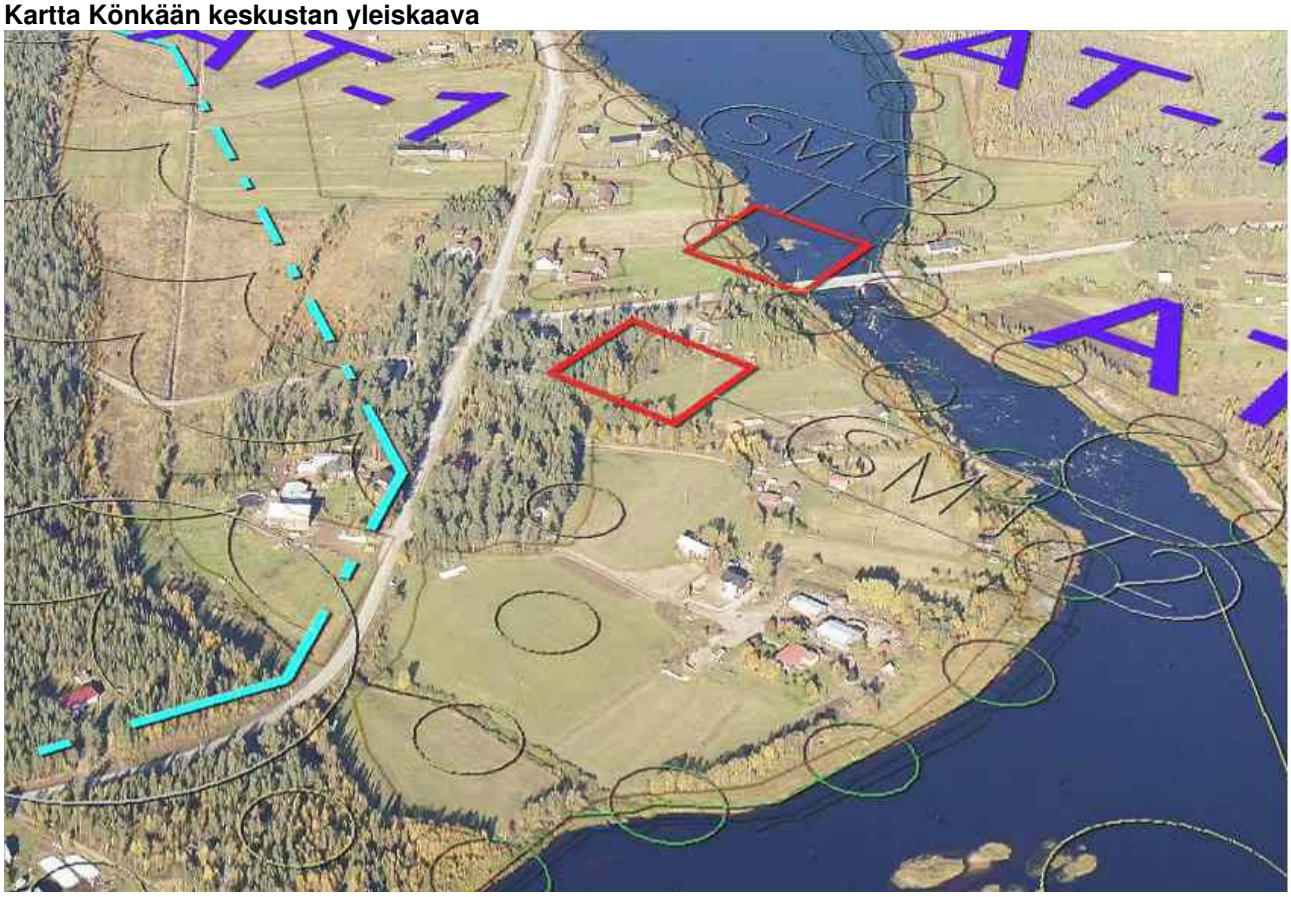

Rauduskylä eli Rautuskylä valtakunnallisesti arvokas maisema-alue nro 138

Kylämaisemana Raudusjärvi, rantapellot ja jylhät talot muodostavat keskeisimmän miljöön. Inarintien ja Raudusjärven välinen avoin maisema tulisi jättää kokonaan uudistyylisen rakentamisen ulkopuolelle ja uudisrakentaminen tehdä vain alisteisena vanhoihin pihapiireihin. Erityisesti tulee välttää avoimelle rantapellolle rakentamista. Tien eteläpuolelle metsän reunaan tukeutuen rakennettaessa kylämiljöö säilyy.

Rautusjärven rannalla tulisi rantamaiseman pitää auki pusikoista. Korkeille, avoimille paikoille ei tulisi osoittaa uudisrakentamista. Jo syntyneitä uudisrakennuksia voisi maastouttaa istuttamalla maisemapuita.

- Rautusjärven rannalle, tilojen rantaan viettäville pelloille ja maisemassa juhlallisesti sijaitseviin tilakeskuksiin ei saa rakentaa lomarakennuksia. Loma- ja uudisrakentaminen (ei koske täydennysrakentamista) tulee sijoittaa metsän sisään ja AT-alueille.

- Maatilarakennuksia suunniteltaessa tulee talousrakennuksien materiaaliksi valita puu ja mittasuhteet sekä koko pihaan sopiviksi.

- Rantaniityt ovat osa kylämaisemaa ja ne tulisi hoitaa pitäen avoimina ja järvimaisema kylälle näkyvänä avoimena.

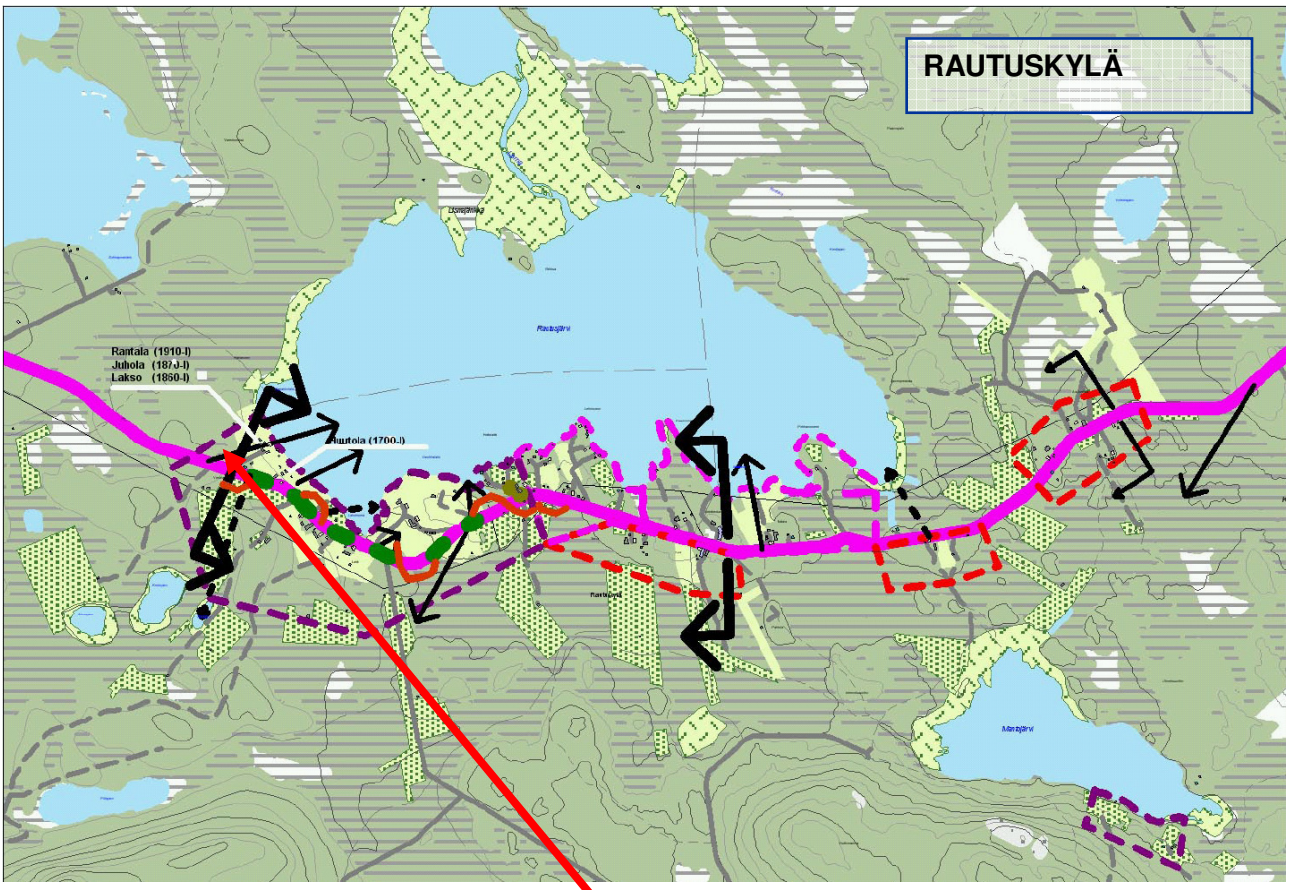

Kartat Levin Matkailumaisemaselvitys / Pääkylien kehitysvaiheet skoy 2006

Kolvuntaimia karsitaan, otetaan tienvieruspuita esiin
Rantapuustoa karsitaan yksittäisiä puuryhmiä säilyttäen
Männyt säilytetään ja nostetaan paremmin esiin ympäristöstään
Männyt otetaan esille
Tavoitteena porttikohdan siirtäminen nykyisiä idemmäs
Runkopuita (kolvuja) säästetään
Runkopuita (haapoja) säästetään
Rautaruukin yhteydessä kivut säästetään
Haaparyhmän esiintuominen
Mäntyjen esiintuominen
W
AT
AT-1
EV-1
MA
SM17
SM4
SR14
SR13
SR10
SR11
SR12
SR9
MR
MR2
ma

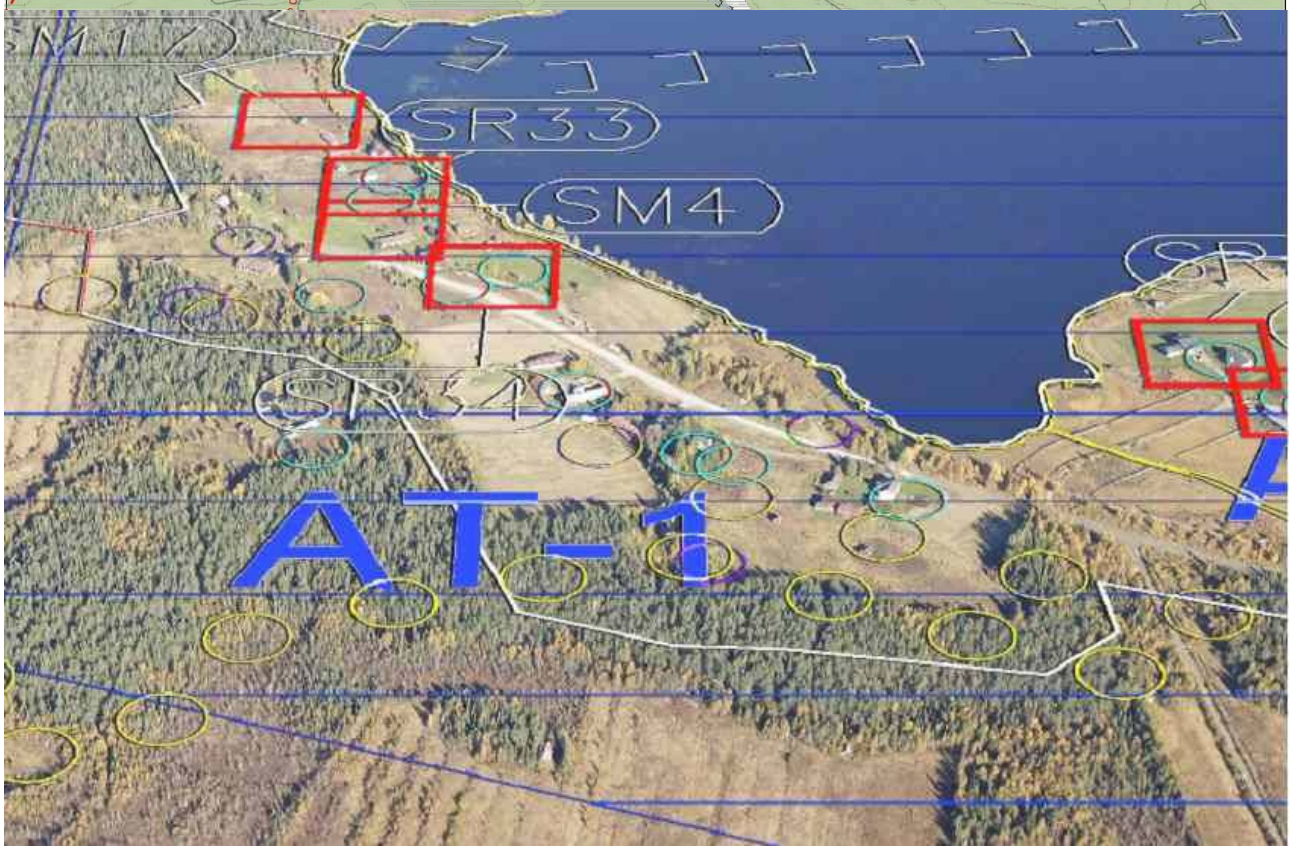
SR33
SM4
SR34
AT-1

Rautuskylän keskiosan osayleiskaava ilmakuvassa.

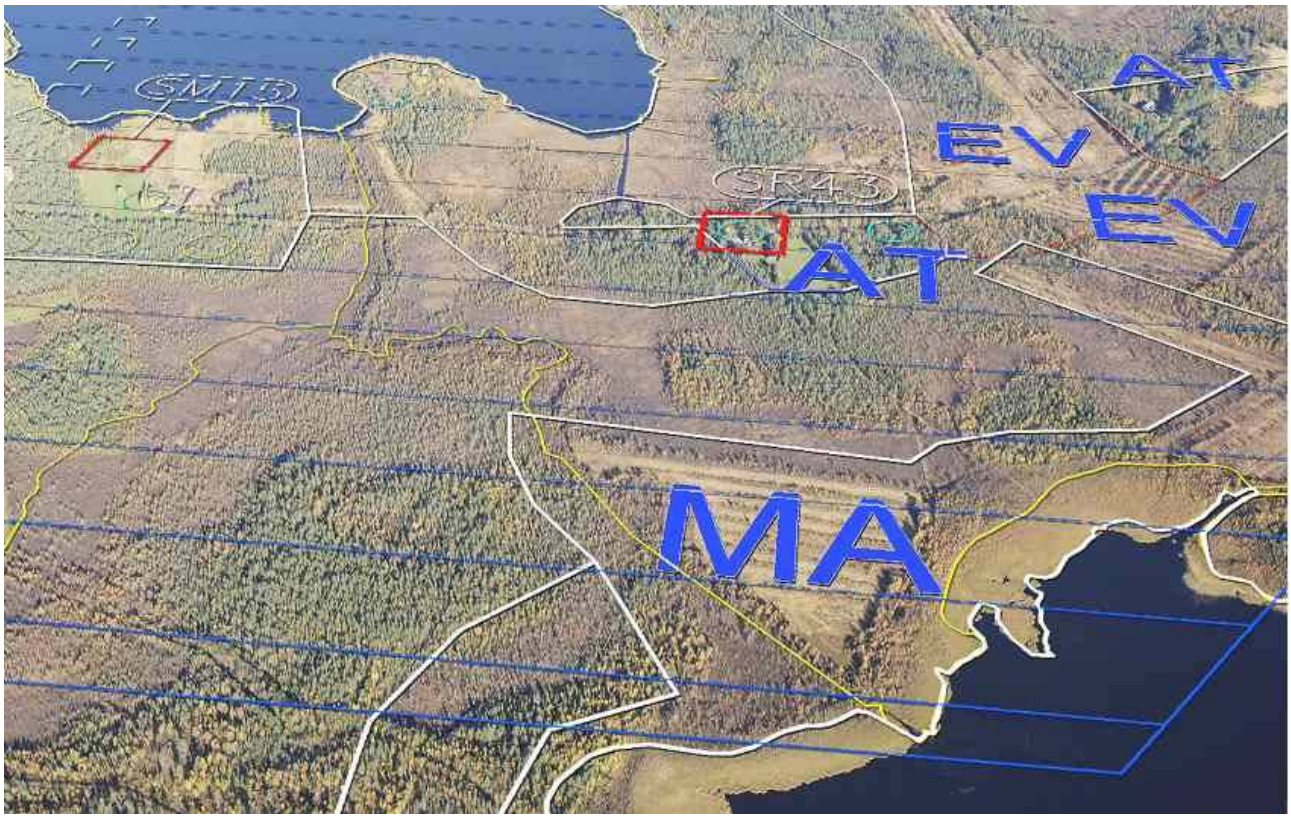

Rautuskylän itäosan osayleiskaava ilmakuvassa.

Hanhimaa valtakunnallisesti arvokas maisema-alue nro 139

Hanhimaan tunnuksena ovat jokitörmälle peltojen keskelle sijoittuvat vahat talot pihoineen, kokonaisuus on säilynyt 1800-luvun asussa avoimena. Tämä peltomaisema ei kestä tyyliltään vanhasta poikkeavaa rakentamista, erityisesti leveärunkoiset yksikerroksiset rakennukset rikkoisivat tunnelman. Hanhimaata ympäröivät kantavapohjaiset metsät sopivat kaikille uudisrakennuksille. Tärkeätä olisi jättää perinteisten rakennusten näkymä vapaaksi etelästä tultaessa. Hanhimaan eteläpuolelle avoimeen maisemaan ei saa sijoittaa erillistä uudisrakentamista ilman erityistä syytä (ei koske olevan täydennysrakentamista). Joenrantavyöhykkeelle ei saa rakentaa vanhasta tyylistä poikkeavalla tavalla, esim. lomarakennuksia.

- Vanhojen rakennusten säilyttäminen edellyttää elinkeinotoimintaa mm. rakennusten lomakäyttöön vuokrausta. Tekniset muutokset ko. vanhoissa rakennuksissa tulee suorittaa rakennusten ehdoilla, joka rakennusteknisesti tulee luvissa huomioida.
- Tekniset tilat ja uudispalvelut tulisi rakentaa mieluummin erilliseen pihapiiriin.
- Rakennusten sisätilojen huonejärjestelyjä ei tule muuttaa alkuperäisestä niitä matkailukäyttöön muunnettaessa.

Kylän pohjoiset osat kestävät maisemallisesti suurempia muutoksia. Kylän eteläosassa on Inarin tien itäpuolella myös uudisrakentamiselle sopiva alue. Näillä alueilla tulee pyrkiä vanhan rakentamisen tapaan ja välttämään tiiviin omakotitaloasutuksen muodostamista.

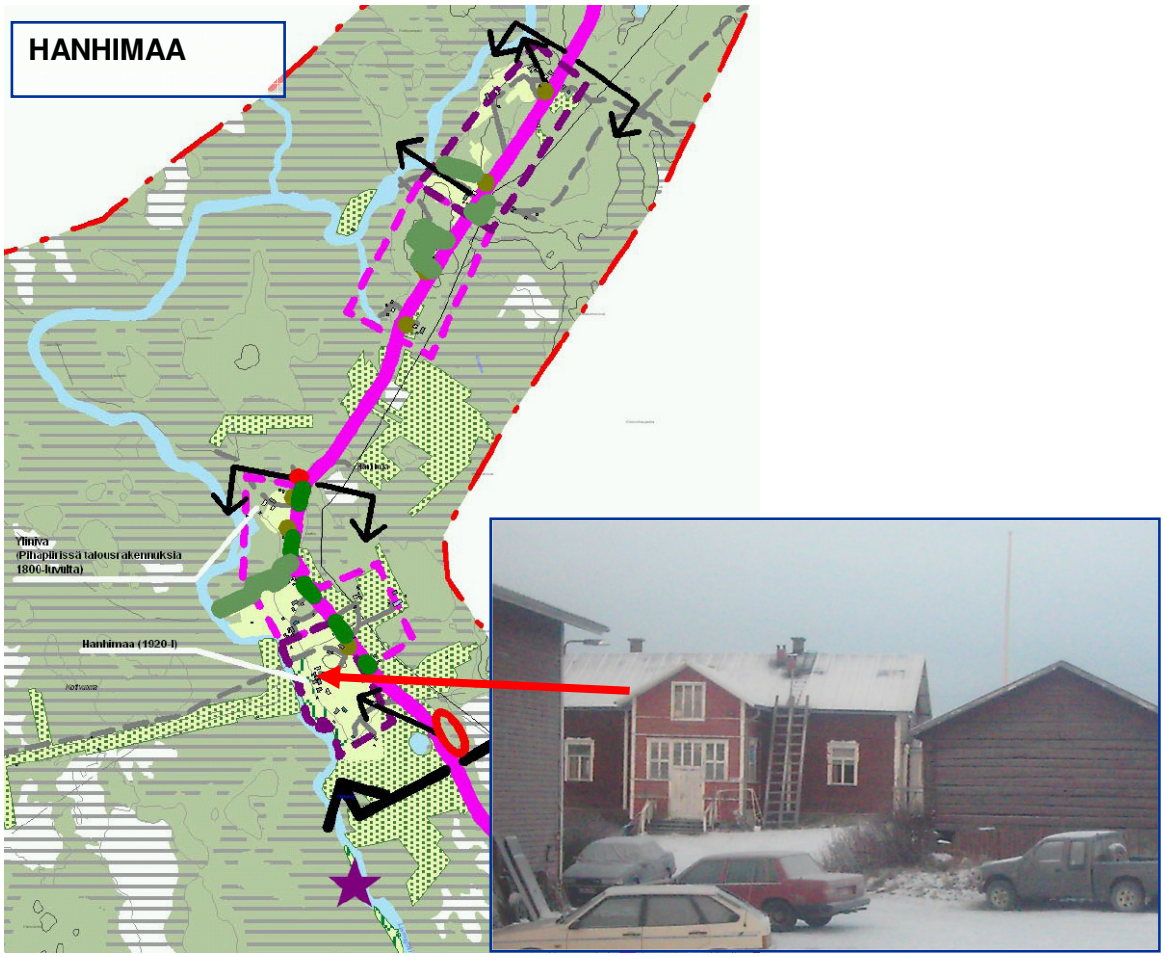

Hanhimaa kaavamerkintöjen perusteluja

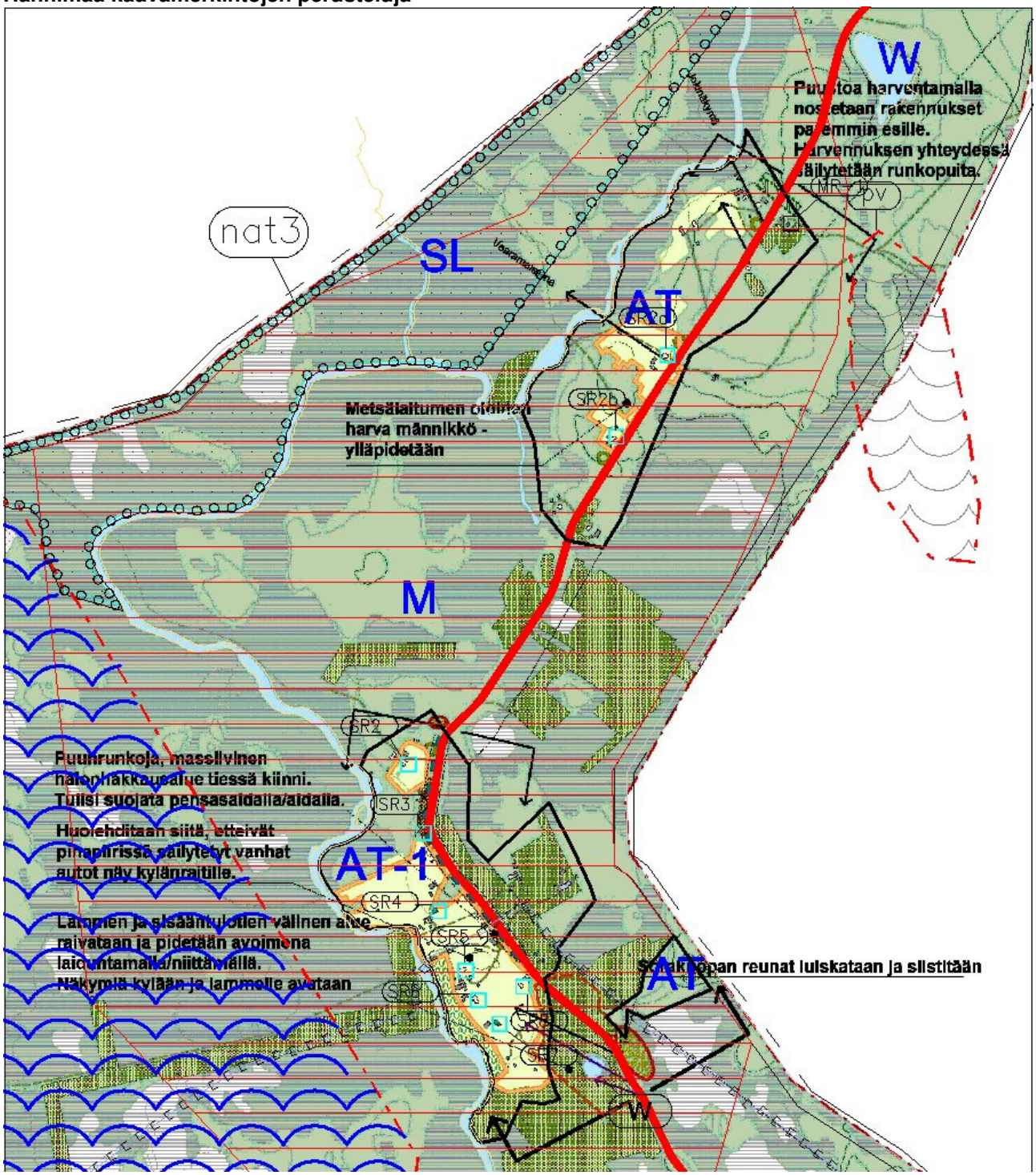

Kartta Hanhimaa maisemanhoitosuunnitelma ja yleiskaava.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

- Nykyisin avoimena hoidettavat- ja viljelyalueet
- Umpeen kasvamassa oleva alue (ilmakuvatulkinta 2005)
- Järvikuivioiden luhdat
- Jokivarsien niityt
- Suoalueet
- Voimakas reunavyöhyke
- Näkymä
- Umpeutumassa oleva näkymä
- Porttikohta, selkeä
- Porttikohta, heikosti hahmottuva

Rakennukset maastotietokannan luokittelun mukaisesti

- Asuinrakennus
- Liikerakennus
- Lomarakennus
- Teollisuusrakennus
- Kirkollinen rakennus
- Muu rakennus

- Hyvin säilynyt, kylämäinen tiemiljöö
- Umpeutumassa/puskittumassa oleva tiemiljöö
- Suuri pihapuu
- Levähdyspaikka
- Sorakuoppa
- **Tilanne 1800-luvun loppupuolella (Kartta 1861-1870)**
- Asutuskeskittymät
- Päätiestö, viitteellinen
- Myllyt
- **Tilanne 1900-luvun puolivälissä (Taloudellinen kartta 1944-1950)**
- Asutuskeskittymät
- Päätiestö, viitteelinen
- **Tilanne 1960-70 luvuilla (Topografinen kartta 1963-1974)**
- Asutuskeskittymät
- Päätiestö, viitteelinen

Lonnakko

Lonnakon kolmen talon kylä yhtenäisenä ”ulkoilmamuseona” on jo muodostunut matkailukohteeksi. Kylän matkailuarvo perustuu yksinomaan alkuperäisyyteen. Uudistamisessa tulee pyrkiä säilyttämään paitsi rakennusten ulkonäkö, myös rakennuksien sisäinen rakenne ja materiaalit. Lonnakko oli pitkään ilman tietä ja liikenne tulee nykyisestään kasvamaan. Liikenne tulisi suunnitella siten, ettei autopaikoitus ja liikkuminen ole kylämiljöötä hallitseva vaan sijoittuu sisääntulonäkymän ja –maiseman sivuun ja suojataan kasvillisuudella.

Sirkka

Sirkkajärven rannalla pajukkoa tulee raivata rantaniittyjen palauttamiseksi. Eteläranta on metsittynyt niin, että järven olemassaoloa on vaikea huomata.

Rakentamista Kaarelantien alueella ja Sirkkajärven pohjoispuolella koskevat myös rakennustapaohjeet.

Pöntsö

Vanhoja sr-pihapiirejä voi täydentää. Uusia pihapiirejä voi toteuttaa rakennustapaohjeita noudattaen Pöntsöjärven rantaan, jolloin alueen kylänomaisuus vahvistuu.

Kätkäjärvi

Kuva 53. Kätkäjärven kulttuurimaisemaa.

Kulttuurin esiintuomisen eli nykyajan ja menneen välittämisen ja tiedostamisen takia on varattu Kätkäjärven perinnemaisemakohde, joka keskeisenä maisemana avautuu tunturiselänteiltä. Tämä, Rauni Mollbergin kuvaaman ”Maa on syntinen laulu” –kuvausympäristö, joka on merkitty jo 1850-l karttoihin on uusi tiedostettu kulttuuripaikka. Kätkälästä Kätkäjärven yli avautuva tunturiselänteen Levi-, Kätkä- ja Pyhätunturit maisema säilytettiin osayleiskaavassa. Rteläpuolellakaan Kätkäjärvi ei kestä uudirakentamista rannan avointen, perinteisten pihapiirien lähellä.

10.1.4 Yleiset suositukset

Jätevesien käsittely

Kylissä ja haja-asutusalueilla jätevesien käsittelyä tulisi pyrkiä edistämään rakentamalla yhteisiä vesi- ja jätevesijärjestelmiä. Järjestelmien tulisi olla alueellaan kattavia ja uuden sekä olemassa olevan rakenteen mahdollista liittyä niihin. Keskitettyyn vesihuoltoon siirtymisen määräykset tulivat voimaan v. 2004 alusta.

Jätevesien käsittelyjärjestelmien saattaminen ajanmukaiselle tasolle tulee toteuttaa huomioiden myös huolto ja kunnossapito. Koska toiminnasta aiheutuu väistämättä kuluja kiinteistön haltijoille, on haja-asutusalueilla selvitettävä aina yhteisesti järjestettyjen palvelujen mahdollisuus. Erityisongelman muodostavat kiinteistöt, joilla jätevesien käsittely on mahdotonta mm. riittämättömän pinta-alan tai vaikean maaperän vuoksi.

Haja-asutuksen saostus- ja umpisäiliölietteet kuuluvan järjestetyn jätehuollon piiriin, merkiten huomattavasti nykyistä suurempia lietemääriä. Liete tulisi saattaa kiertoon lannoitteena.

Metsänhoito

Metsien käsittelyssä ohjeena on LEVIN YMPÄRISTÖN MATKAILUMAISEMAN JA MAANKÄYTÖN KEHITTÄMINEN, MAISEMAN HOITO- JA KÄYTTÖSUUNNITELMA / Suunnittelukeskus 21.12.2007.

Edellä mainitussa maiseman hoito- ja käyttösuunnitelmassa on annettu metsän hoidolle ja uudistamiselle yleiskaavassa esitetyille eri aluevarauksille täydentäviä ja MRL:n 128 § mukaisen maisematyöluvan myöntämistä selkeyttäviä ohjeita.

Maisemalle ja virkistyskäytölle erityisiä arvoja sisältävillä alueilla, kuten vaara- ja tunturialueilla, jokien ja järvien rannoilla sekä valtateiden, matkailukeskuksen, retkei-

lyreittien ja taajamien läheisyydessä olevien metsien käsittelytoimenpiteet tulee suunnitella erityisen huolellisesti, välttäen ympäristön muutoksia, jotka heikentävät maiseman arvoa.

Matkailun ja retkeilyn kannalta maisemallisesti merkittävien alueiden metsiä tulisi pyrkiä uudistamaan luontaisesti tai tekemällä vain pieniä kapeita hakkuuaukeita. Perinnebiotoopeja ja perinnemaisema-alueiden peltoja ei tulisi metsittää, vaan säilyttää avoimina ja viljelykäytössä.

Maiseman ja virkistyskäytön kannalta arvokkailla alueilla tulisi käyttää mahdollisimman kevyttä, paikalle sopivaa maanmuokkausmenetelmää. Vaellusreitteihin kuuluvia polkuja ei tulisi muokata eikä ajaa metsäkoneella. Poluilta ja lähialueelta tulisi poistaa hakkuutähteet.

Hakkuualat tulisi rajata luonnon omia, epäsäännöllisiä muotoja mukaillen ja suoria rajoja välttäen. Hakkualueilla tulisi suosia sopivasti sijoitettuja säästöpuuryhmiä, joilla voidaan pienentää kerralla nähtävän aukon kokoa. Tuntureiden ja vaarojen rinteillä hakkuualat tulisi merkitä korkeuskäyrien suuntaisesti. Yhtenäisen horisontin rikkoutumista tulee välttää, tätä varten on hyvä tutkia suunnitelmaa kaikilta reiteiltä eri suunnista arvioiden. Hakkuut suositellaan tehtäväksi talvella lumiseen aikaan.

Reittien varsilla tulisi välttää maisemia muuttavia toimenpiteitä. Tarkoin harkituilla paikoilla maiseman rikkautta voidaan lisätä avaamalla näkymiä lähi- ja kaukomaiseman mielenkiintoisiin kohteisiin, esimerkiksi tuntureille, kallioille, vesistöihin ja vanhoihin tai muuten erikoisiin puihin. Vastaavasti rumia kohteita tulisi pyrkiä maisemoimaan, esim. kasvattamalla metsää.

Matkailu- ja virkistyskäytön sekä arvokkaiden maisema-alueiden metsät olisi toivottavaa kasvattaa sekametsinä. Eri puulajit lisäävät maiseman vaihtelua erilaisilla väreillään, muodoillaan, tuoksuillaan ja äänillään. Kuolleet, lahot ja kääpäiset puut tulisi säästää.

Tienvarsialueilla tulisi välttää maisemia muuttavia toimenpiteitä.

10.2 Tilaselvitys

Yleiskaavan yksityismetsien osalta Kätkätunturin VR-1 ja MU-alueilta laadittiin kantatilaselvitys eriteltynä kiinteistöt ja palstat sisältäen:
- Kantatilan nimi
- Rekisteröintipäivämäärä
- Pinta-ala laskettuna kiinteistöraja-aineistosta
- Käytetty rakennusoikeus määritettynä maanmittauslaitoksen maastotietokannasta
- Poikkeamisluvat
- Rakennusluvat

Kantatilaselvitystä käytetään tarvittaessa MRL 101§:n mukaisesti arvioitaessa voiko maanomistaja käyttää maataan kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla korvausmenettelyssä MRL 101§ mukaan:
”Lunastus- tai korvausvelvollisuus
Jos maa asemakaavassa tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitetun määräyksen nojalla yleiskaavassa on osoitettu käytettäväksi muuhun tarkoitukseen kuin yksityiseen rakennustoimintaan eikä maanomistaja sen vuoksi voi kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla käyttää hyväkseen aluettaan, kunta tai, jos alue on kaavassa tarkoitettu tai osoitettu valtion tarpeisiin, tämä on velvollinen lunastamaan alueen tai suorittamaan

haitasta korvauksen. Kohtuullista hyötyä arvioitaessa otetaan huomioon yleiskaavasta tai ranta-asemakaavasta maanomistajalle johtuva hyöty."

Kantatilaselvitys on kunnan teknisessä virastossa ja pidetään ajan tasalla.

10.3 Toteutuksen vaiheistus

Levin osayleiskaava tulee toteuttaa nykyisten tehtyjen investointien käyttöä tehostaen ja olemassa olevia verkostoja järjestelmällisesti täydentäen. Osayleiskaavan rakentamisen aluevaraukset eivät ole tarkoitettu toteutettaviksi satunnaisesti, rakentumisen vaiheistamiseksi tulee laatia lyhyemmän jakson kaavoitusohjelma. Kaavoitusohjelmaa ei kuitenkaan tule laatia joustamattomaksi vaan sen tulee sisältää lähitulevaisuuden vaihtoehtoiset rakentamismahdollisuudet joista toteutukseen valitaan ohjelmajakson rakentamistavoitteen mitoituksen mukainen osa. Tällä mahdollistetaan keskenään samanarvoisten alueiden vaihtoehtoinen hankinta ja rakentaminen olosuhteiden, markkinoiden ja päätöksenteon lyhyentähtäimen vaatimuksien mukaisesti ja kuitenkin samalla voidaan toteuttaa osayleiskaavan kokonaistavoite.

Levin osayleiskaavan vaiheittaisessa toteuttamisessa tulee kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

1) Uudet alueet liittyvät suoraan olemassa oleviin verkostoinnin, mahdollisesti poikkeuksen Könkään asemakaavalla toteutettava asuinrakentaminen, jota varten voidaan joutua rakentamaan erillisjärjestelmä tai siirtoviemäri. RA-alueet Tepastontien ja Ounasjoen varressa sekä RM-alueet Aakenusjoen varressa rakennetaan em. riippumatta erikseen. Muoniontien varren rakentaminen voi toteutua vasta kun vedenhankinta ko. suunnassa on toteutettu ja runkoverkostoa tätä varten rakennetaan.

2) Asuinrakentamista tulee painottaa Levin keskustan lähimpiä alueita Sirkkaa, Hossaa ja Akanrovaa. Nämä alueet ovat samanarvoisia ja toteuttamisen järjestys riippuu maa-alueiden saatavuudesta rakentamiseen. Näistä uusia alueita on osoitettu erityisesti Sirkan länsiosiin Kätkätunturin koillispuolelle sekä Sirkkajärven pohjoispuolelle.

3) Palvelu-, keskusta- ja lomarakentamisessa tulee painottaa Levin keskustaan rajautuvaa Itäkeskusta. Tämän alueen toteuttaminen on tarkemmin tutkittava asemakaavalla, esim. C / RM välinen raja on yleiskaavassa osoitettu suorana pohjois- etelä suuntaisena viivana ja rinteen yläosa suuntaa-antavana. Alueiden tarkka rajaus tulee perustua asemakaavan teknisten vaatimusten ja ympäristön toisiinsa sovittamiseen. Itäkeskuksen sisäisellä toteuttamisjärjestyksellä ei ole yleiskaavallista vaatimusta, toteutus voi olla saarekkeista, alkaa idästä tai lähteä loogisesti nykyisestä keskustasta järjestelmällisesti rakentuen, alue on kaikilta osiltaan osayleiskaavan kokonaistavoitetta parhaiten tukevaa.

4) Levin ympärystien varren rakentaminen tuke kaikilta osiltaan osayleiskaavan tavoitteita ja voidaan toteuttaa halutussa järjestyksessä.

5) Ounasjoen varren alueet so. Sammun pohjoispuoli ja Lonnakon ympäristön rakentaminen tulee sovittaa kunnallistekniikan verkostojen valmiuteen ja rakentumiseen siten, ettei näiden alueiden toteuttaminen hidasta Levin keskustan tai ympärystien alueiden toteuttamista.

6) Muoniontien varren Vittarovan rakentaminen on kokonaisuuden kannalta edullisinta toteuttaa vasta muiden alueiden toteutumisen vaikeutuessa. Edellytyksenä on lisäksi vedenhankinnan runkoverkon rakentaminen muutoinkin ja siinä yhteydessä avautuva mahdollisuus kunnallistekniikan toteuttamiseen alueelle.

7) Palvelujen rakentamisessa tulee ensisijaisesti tutkia mahdollisuuksia Levin keskustan ja Gondolin alueen täydentämiseen.

8) Virkistyksen osalta tärkeintä olisi luonto-arvojen säilymisen turvaaminen suojaamalla Kätkätunturille suuntautuvat kulkureitit kulumiselta rakentamalla reitit yleiskaavan ohjeiden mukaisesti ja järjestämällä reittien huolto.

Alueiden mitoitus on ohjeellinen, alueen sisällä voidaan osia toteuttaa tehokkaammin tai harvempana ilman että se vaikuttaa loppuosan rakentamistapaan so. kokonaismitoitus on ohjeellinen. Ympäristön lisäksi rakentamisen toteutustapa ja yksittäisen rakennuksen koko vaikuttavat mitoituksen soveltamiseen esim. pientenloma-osakkeiden alueella voidaan noudattaa 20k-m2/vp ja vastaavasti suurien lomarakennusten osalta 40k-m2/vp. Mitoitusta osa-alueittain sovellettaessa on varmistettava erityisesti kunnallistekniikan toimivuus ja kuormittuminen huomioiden myös verkoston päärunkoverkon osat. Osayleiskaavan ohjeellista aluekohtaista mitoitusta tulisi tutkia erityisesti Itäkeskuksen, Hossan ja Levin ympärystien alueiden osalta ja pyrkiä mahdollisuuksien mukaan aluekohtaisesti nostamaan huomioiden kuitenkin osayleiskaavassa hahmoteltu luonto-arvojen säilyminen kullakin alueella ja niiden kautta kulkevilla reiteillä. Rinnealueiden lähialueet tulisi rakentaa muita alueita tiiviimmin.

Reitistöjen ja luontokohteiden rakentamisen tulee perustua suunnitelmaan tai selvitykseen. Reitistöjä tulee käyttää tehokkaasti ja monikäyttöisesti välttäen erillisiä käyttötarkoituskohtaisia reittejä. Reittien käyttötarkoituksia tulisi pyrkiä yhdistämään erityisesti Levin taajaan rakennetun alueen lähellä, Kätkätunturin pohjoispuolella, Nuottijärven ympäristössä, Uuselän itäpuolella ja Ounasjokivarressa.

10.4 Toteuttaminen ja ajoitus

Toteuttaminen voi alkaa yleiskaavan tultua hyväksytyksi ja lainvoimaiseksi. Asemakaavoitus ja kunnallistekniikan toteuttaminen etenee kysynnän ja taloudellisen tilanteen mukaan.

10.5 Toteutuksen seuranta

Yleiskaavan toteutumista seuraa Kittilän kunta, joka valvoo normaalina viranomaisvalvonnalla alueen jatkosuunnittelua sekä rakentamista.

Kaava-alueen toteutuessa tulisi seurata seuraavia asioita:
- asukasmäärän kehittyminen alueella ja sen suhdetta kaavaratkaisuun
- matkailun vuodepaikkakehitystä ja suhdetta yleiskaavan tavoitteisiin
- rakentamisen toteutumisastetta
- ympäristön kuormittumiseen sekä häiriötekijöihin
- taloudellinen seuranta, alueen toteuttamiskustannusten ja ylläpitokustannusten sekä välillisten kustannusten seuranta

Yleiskaavan yhtenä tavoitteena on turvata Levin matkailukeskuksen kehittyminen ja kasvu myös tulevaisuudessa. Toteutuksen seurannassa on tärkeää seurata vuodepaikkamäärien kehitystä ja kasvun mahdollistavien rakennuspaikkojen riittävää tarjontaa. Kaavan liitteenä olevassa aluekohtaisessa vuodepaikkamitoitustaulukossa on esitetty mitoitustavoitteen mukaisen vuodepaikkamäärän sijoittuminen kaava-alueelle. Alueen asemakaavoituksessa on huolehdittava siitä, että mitoituksen mukainen vuodepaikka määrä on mahdollista toteutua. Mikäli on odotettavissa, että kaavan mitoitustavoite toteutuu merkittävissä määrin jo ennen tavoitevuotta 2020 on kaavan tavoitteet ja itse suunnitelma arvioitava uudelleen ja tarvittaessa ryhdyttävä kaavamuutoksiin.

Rovaniemellä 25.2.2008

SUUNNITTELUKESKUS OY

Tapio Sillfors
DI, kaavan laatija

Pirkka Hartikainen
ins, projektipäällikkö

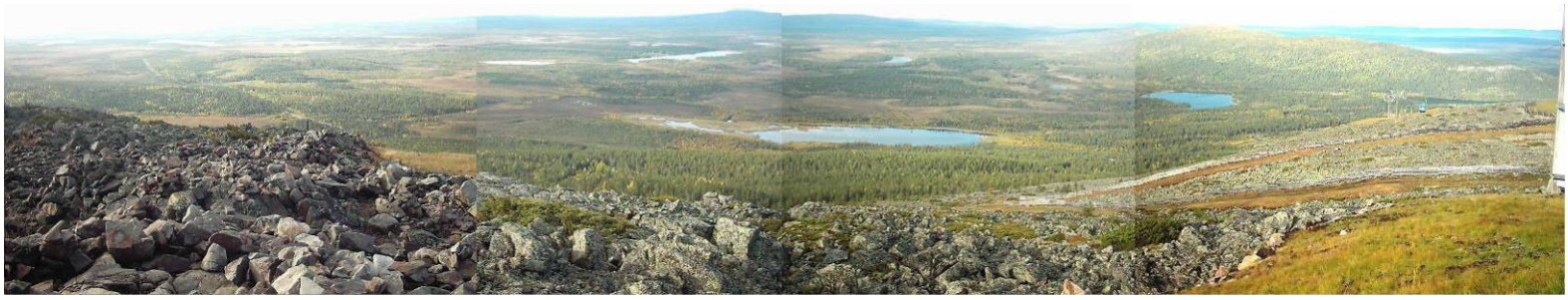

Lähteet

Kirjallisuus ja painetut lähteet

1) Ympäristöministeriö – Museovirasto. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri-historialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Helsinki 1993. s. 265, 271.
2) Ympäristöministeriö/Ympäristönsuojeluosasto. Maisemanhoito. Maisema-aluetyöryhmän mietintö I. Mietintö 66/1992.
3) Ympäristöministeriö/Ympäristönsuojeluosasto. Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-aluetyöryhmän mietintö II. Mietintö 66/1992. s. 182–184.
4) Ympäristöministeriö – Museovirasto. Rakennusperintömme, Kulttuuriympäristön lukukirja. Hämeenlinna 2001.
5) Kittilän kunta/ Nyman, Katriina. Levin ympäristön matkailumaiseman ja maankäytön kehittäminen. Hanke-suunnitelma. 12.11.2004.
6) Lapin liitto. Lappi Elämänvoimaa, matkailustrategia 2003-2006. 2003.
7) Lokio, Jarmo. Lapin kulttuuriympäristöohjelma. 1997. s. 19–42, 99–110.
8) Suunnittelukeskus Oy. Levi 3 kehittämissuunnitelman loppuraportti. 2004.
9) Rautamäki-Paunila, Maija. Teknillinen korkeakoulu, arkkitehtiosasto. Maisemamaakunnat, maakunnallinen viheraluejärjestelmä. Espoo 1983. s. 38–41, 74.
10) Huurre, Matti. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin esihistoria. Kuusamo 1982.
11) Toimituskunta Tarkka, Eskola, Nurminen, Reitala, Rikkinen, Sihvo. Finlandia, Otavan iso maammekirja 9. Lappi. Keuruu 1987. s.66–69.
12) Arctic idea Oy/ Tanninen, Pasi ja Taskinen, Keijo. Kittilän kunnan retkeily- ja luontoreittien kehittämissuunnitelma. 2004.
13) Aario, R. (1978). Koillismaan glasiodynaaminen topografia. Acta Univ. Ouluensis, A 68. Biol. 4.
14) Abrahamsson, K. V. (1974). Äkäslompolo-områdets glacialmorfologi och deglaciation. GERUM, Rapport B:1.
15) Hyvärinen, H. (1973). The deglaciation history of eastern Fennoscandia – recent data from Finland. Boreas 2:2.
16) Kujansuu, R. (1967). On the deglaciation of western Finnish Lapland. Bull. Comm. Geol. Finlande 232.
17) Manner, R. – T. Tervo (1988). Lapin geologiaa. Lapin Maakuntaliitto ry, Lapin lääninhallitus.
18) Okko, V. (1964). Maaperä. Teoksessa: Suomen geologia. Toim. K. Rankama. Kirjayhtymä.
19) Papunen, H. – I Haapala – P. Rouhunkoski (toim.) (1986). Suomen malmigeologia. Metalliset malmiesiintymät. Suomen Geologinen Seura ry.
20) Silvennoinen, A. – M. Honkamo – H. Juopperi – M. Lehtonen - P. Mielikäinen. – V. Perttunen – P. Rastas – J. Räsänen – J. Väänänen (1979). Schematic stratigraphic map of Northern Finland 1:400 000. Geologinen tutkimuslaitos.
21) Komulainen, Minna, Tolonen, Jorma & Virkkunen, Viljo. 2001. Osallistuva metsätalous maaseudun kehittäjänä – Vuokatin maisemaselvitys. Oulun yliopisto, Kajaanin kehittämiskeskus.
22) Aluepäällikkö A. Juujärvi. Metsäkeskus, Lappi. Kätkän retkeily, 14.6.2003. Moniste.
23) Metsähallitus. 2001. Luoteis-Kittilän alue-ekologinen suunnitelma.

24) Museovirasto. Suomen kansallismuseo. Erä-Esko, Liisa, Lamminen, Marjut, Leskinen, Riitta-Liisa ja Sarkki-Isomaa, Seija. Suomen esihistoria. Opetuspaketti peruskouluille ja lukioille. Helsinki 1998.
25) Bergman, T. ja Kalpio, S. 1999: Lapin perinnemaisemat. Lapin ympäristökeskus ja Metsähallitus, Rovaniemi. Alueelliset ympäristöjulkaisut 116: 1 – 236
26) Drebs, A., Nordlund, A., Karlsson, P., Helminen, J. & Rissanen, P. 2002: Tilastoja Suomen ilmastosta 1971-2000. Ilmastotietoja Suomesta 2002:1. Ilmatieteen laitos.
27) Haapasaari, M. 1988: The oligotrophic heath vegetation of northern Fennoscandia and its zonation. Acta Botanica Fennica 135: 1-219.
28) Haapasaari, M., Heikkilä, H., Fagerstén, R. & Jämsén, K. 1982: Tuntureiden kasvillisuutta. Näyttelyjulkaisu. Kuopion museo.
29) Huhtala, J. ja Lettijeff, T. 1999: Ounasjoen vesistöalueen uittosääntöjen kumoamissuunnitelmien kalatalousselvityksiä vuosina 1990 - 1997. Lapin ympäristökeskuksen moniste 17.
30) Kemijoki Arctic Technology Oy 2005: Ounasjoen HQ1/100 tulvalaskenta. Raportti 18.4.2005.
31) Lappalainen, E. ja Pajunen, H. 1980: Lapin turvevarat. Yhteenveto vuosina 1962 - 1975 Lapissa tehdyistä turvetutkimuksista Geologinen tutkimuslaitos, maaperäosasto, Raportti P 13 .6/80/20.
32) Lappalainen, I. 1998: Suomen luonnon monimuotoisuus. Suomen ympäristökeskus. Oy Edita Ab.
33) Lehtojensuojelutyöryhmän mietintö 1988: Komiteamietintö 1988:16.
34) Ilvessalo, Y. 1960: Suomen metsät kartakkeiden valossa. Valtioneuvoston kirjapaino.
35) Metsäkeskus Lappi 2005: Metsä- ja ympäristökertomus 2004.
36) Muurinen, T. 1984: Turvevarojen inventointi Kittilässä 1984. Geologinen tutkimuslaitos, maaperäosasto. Turveraportti 198.
37) Muurinen, T. ja Nokela, A. 1984: Kittilässä vuosina 1981-1983 tutkittujen soiden turvevarat ja niiden tuotantokelpoisuus. Geologinen tutkimuslaitos, maaperäosasto, raportti P 13,4/84/15 4.
38) Pohjois-Suomen vesioikeuden päätös DN:o II/1550/E-71/2 2.2.1972.
39) Tomppo, E., Katila, M., Moilanen, J., Mäkelä & Peräsaari, J. 1998. Kunnittaiset metsävaratiedot 1990-94. Metsätieteen aikakauskirja - Folia Forestalia 4B/1998: 619-839.
40) Wirilander, J. 2001: Lausunto maanomistusolosuhteista ja niiden kehityksestä saamelaisten kotiseutualueella, 8.8.2001.
41) Yliranta, T., Itkonen, P., Koivula, M., Moilanen, H., Lehto, V., Paasilinna, J. Tahvonen, T. ja Karvonen, L. 2001: Luoteis-Kittilän alue-ekologinen suunnitelma. Metsähallitus. Länsi-Lapin alue.
42) Ympäristöministeriö 2002. Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi. Suomen ympäristö 535.
43) Saarinen, J. 2002. Luonto ”uuden matkailun” elämystuotannossa: katsaus Pohjois-Suomen luontoon perustuvan matkailun kehitykseen. METLAn tiedonantoja 866.
44) Rutanen, J.-Luostarinen, M. 2000. Luontoyrittäjyys Suomessa. MTT:n julkaisuja, sarja B.
45) Koivula, E.-Saastamoinen, O.-Hentinen, L.-Loikkanen, T.-Määttä, M.-Peltonen, A.-Saarinen, J.-Tyrväinen, L. 2005. Metsät ja luontomatkailu: Nykytila ja kehittämistarpeita. Joensuun yliopisto, metsätieteellinen tiedekunta. Tiedonantoja 165.
46) Saarinen, J. 1999. Luontomatkailu metsän käyttömuotona. Metsätieteen aikakauskirja 1/1999.

47) Turunen, M. 1995. Metsämatkailu – mahdollisuudet ja kehittäminen. METLAn tiedonantoja 571.
48) Tyrväinen, L. 2005. Metsä- ja maatalouden vaikutukset maisemaan. Esitelmä Suomen Maataloustieteellisen Seuran ja Suomen Metsätieteellisen Seuran yhteisessä 95-vuotisjuhlaseminaarissa 12.1.2005, Helsinki.
49) Johansson, Peter (toim.); Kujansuu, Raimo (toim.); Eriksson, Brita; Grönlund, Tuulikki; Kejonen, Aimo; Maunu, Matti; Mäkinen, Kalevi; Saarnisto, Matti; Virtanen, Kimmo; Väisänen, UIpu 2005. Pohjois-Suomen maaperä: maaperäkarttojen 1:400 000 selitys. Summary: Quaternary deposits of northern Finland – explanation to the maps of Quaternary deposits 1:400 000. Espoo: Geologian tutkimuskeskus.
50) Johansson, Peter; Perttunen, Vesa; Hirvasniemi, Hannu; Molkoselkä, Pasi; Valkama, Jorma; Bister, Tuomo 2006. Ylläs-Levi : geologinen retkeilykartta = geological outdoor map 1:50 000. Rovaniemi: Geologian tutkimuskeskus.
51) Johansson, Peter; Kortelainen, Vesa; Kutvonen, Harri; Nenonen, Jari; Ojala, Antti; Räisänen, Jukka 2006. Ylläs -Levi : geologinen retkeilykartta = geological outdoor map : opaskirja = guidebook. Rovaniemi: Geologian tutkimuskeskus.
52) Uusitalo, Marja; Sarala, Pertti; Tuulentie, Seija (toim.) 2006. Elävä matkailumaisema – Ounasselän tunturiseudun sekä Ylläksen ja Levin maisemaselvitys. – Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute 33: http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2006/mwpO33.htm
53) Uusitalo, Marja; Sarala, Pertti; Jokimäki, Jukka (toim.) 2007. Maisemalähtöinen maankäytönsuunnittelu luontomatkailukeskuksissa. - Arktisen keskuksen tiedotteita 49. Painatuskeskus Finland, Rovaniemi. http://www.arctiecentre.org/landscapelab

Tietokannat

1. Suomen ympäristökeskus (SYKE), Eliölajit-tietojärjestelmä, 14.12.2005.

Kartat ja kuvamateriaali

1) Kittilän kunta / Suunnittelukeskus Oy. Levin ympäristön osayleiskaava 1:10 000.1991.
2) Kittilän kunta / Suunnittelukeskus Oy. Ajantasakaava 1:10 000. 2004.
3) Kittilän kunta. Levin ympäristön osayleiskaava-alueen maankäyttöpotentiaali. 2002.
4) Geologinen tutkimuskeskus. Maaperäkartta 1:400 000. 1963.
5) Geologinen tutkimuskeskus. Kallioperäkartta 1:100 000. Karttalehti 2732. 1984.
6) Satelliittikuva. Milloin otettu yms.?
7) Levin latu-, moottorikelkka- ja patikointireittikartat. http://www.levi.fi/pages/index.php?id=719&language=fin.
8) Maanmittaushallitus. Aurén P.W. Karta Öfver Kittilä socken, Uleåborgs län. Skala 5000 alnar= 1 dec:tum (1:100 000). 1861–1870.
9) Maanmittaushallitus. Suomen taloudellinen kartta 1:100 000. Karttalehdet: 2732 (v.1947), 2741 (v.1950), 2734+3712 (v.1944), 2743+3721 (v.1944), (Suluissa toimitusvuosi-kartat painettu yleensä 1-2 vuotta myöhemmin eli 1949,1950,1945,1945)
10) Förstöring från Generalkarta över Finland 1:400 000. Peruskartan suurennos 1940-luvulta.1:100 000. Painettu 1944.
11) Maanmittaushallitus. Topografinen kartta 1:100 000. Karttalehdet: 2732 (kartoitus 1964, täydennetty 1969, painettu 1970), 2741 (kart. 1963–64, täyd. Myöhemmin, painettu 1988), 2743+3721 (kart.1965–67, täyd.1974, painettu 1975), 2734+3712 (kart. 1965–66, täyd.1972, painettu 1974)

12) Maanmittaushallitus. Topografinen kartta 1:20 000. Karttalehdet: 2741 07, 2741 08, 2741 10, 2741 11 (kartoitettu 1964, painettu 1968), 2743 01 (kartoitettu 1965, painettu 1971), 2743 02 (kartoitettu 1966, painettu 1971), 2732 09, 2732 11, 2732 12 (kartoitettu 1964, pain. 1968), 2734 02, 2734 03 (kartoitettu 1965, painettu 1970)
13) Maanmittaushallitus. Peruskartat 1:20 000. Karttalehdet: 2732 11 (kart.1981, pain. 1983), 2741 10 (kartoitettu 1982, painettu 1984)
14) Maanmittaushallitus. 1:500 000 pohjakartta. Karttalehdet 29O, 29P, 30O, 30P. Liittyminen ympäristöön.
15) Lentokuva Vallas Oy. Kittilä, Levi asemakaavakuvaus. LHV 05933/1-197. 18.–19.9.2005.
16) Lentokuva Vallas Oy. Kittilä, yleiskaavakuvaus. LHV 05922/ 501-1029.19.9.2005.
17) Lentokuva Vallas Oy. Kittilä, rantakaavakuvaus. LHV 05698/ 001-321. 1.8.2005.
18) Maanmittauslaitos. Levin alueen maastotietokanta. Maastotietokanta perustuu v. 1997 tehtyihin kuvauksiin. Tietokantaa on päivitetty viimeksi 1998-1999.
19) Hakkarainen, Maria. Ylläksen ja Levin kohdekartoitukset. Maisemalaboratorio-hanke. Tehtävä 3. LabSoc. 2005.

Sähköiset lähteet

1) Hertta-tietokanta
2) http://www.finlex.fi/fi/
Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096
Luonnonsuojeluasetus 14.2.1997/160
Hallituksen esitys Eduskunnalle luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi HE79/1996
3) https://wwws.ymparisto.fi/scripts/povetarea/povetarea.asp
4) http://www.ymparisto.fi
5) http://www.ilmatieteenlaitos.fi
6) http://www.fmi.fi/tutkimus_avaruus/avaruus_24.html#4
7) http://www.ava.fmi.fi/MAGN/PICS/nakyvyys.gif
8) http://herkules.oulu.fi/isbn9514256247/html/c209.html
9) http://www.oulu.fi/northnature/finnish/Suomi/tunturit1.html#anchorpaljakka
10) http://www.rktl.fi/riista/riistavarat/metsakanalinnut_2005
11) http://www.rktl.fi/riista/suurpedot/suurpetojen_runsauden_seuranta.html
12) http//www.karisoinio.com/maisemasta.html
13) http://myrkky.suupohja.fi/kulttuuri/paatiet.htm
14) http://www.elamystuotanto.org/?deptID=21886&searchword=Saattopora
15) http://www.sci.utu.fi/geologia/FIN/FINtg_mallinnus.html
16) http://personal.inet.fi/koti/vesa.uusisalmi/lisaa.htm

Haastattelut

1) Lapin maakuntamuseo/Hannu Kotivuori, lista kiinteistä muinaisjäännöksistä sekä irtaimien muinaisesineiden löytöpaikoista, koordinaattipisteet sekä karttaotteet. RGe
2) Mika Kavakka/ Paliskuntain yhdistys.01.06 ja 02.06 koskien alueen poronhoitoa. TTu
3) Poroisännät: Alakylä/ Antti Kantola, Kuivasalmi/ Ari Puljujärvi, Kyrö/ Olli Autto, Muonio/ Taisto Ristimella. Tammikuu 2006. Koskien paliskuntien poronhoitoon liittyviä asioita. TTu

4) 10.10.2005. Rovaniemi. Lauri Karvonen. Maankäyttö- ja ympäristöpäällikkö. Metsähallitus.
5) 10.10.2005. Rovaniemi. Anssi Juujärvi. Aluepäällikkö. Lapin metsäkeskus.
6) 10.10.2005. Rovaniemi. Paula Alho. EU-koordinaattori. Lapin ympäristökeskus.
7) 11.10.2005. Sirkka. Jouni Palosaari. Toimitusjohtaja. Oy Levi Ski Resort Ltd.
8) 11.10.2005. Sirkka. Lauri Kurula. Kunnaninsinööri. Kittilän kunta.
9) 12.10.2005. Sirkka. Jussi Töyrylä. Toimitusjohtaja. Levin matkailu Oy.